

МЕТОДОЛОГІЯ ІСТОРІЇ, ІСТОРІОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

УДК 930.2:[004.65:94(477)]

В. В. Баглай

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА РОЗРОБКИ ІСТОРИЧНИХ БАЗ ДАНИХ УКРАЇНСЬКИМИ ВЧЕНИМИ (за матеріалами «Інформаційного бюлетеня Асоціації «Історія і комп'ютер»)

У статті за публікаціями в «Інформаційному бюлетені Асоціації «Історія і комп'ютер» охарактеризовано історичні бази даних створені українськими вченими.

Ключові слова: історична інформатика, історичні бази даних, Інформаційний бюлетень асоціації «Історія і комп'ютер», українські вчені.

Досліджуючи напрямки розвитку історичної інформатики у світі на етапі її становлення П. Доорн [1, с.17; 5, с.55] беззаперечно пальму першості віддав розробці історичних баз даних, які створювались незважаючи на примітивні технічні можливості того часу та відсутність відповідних програмних середовищ. Водночас робота над історичними базами даних дотепер залишається провідним вектором розвитку історичної інформатики. Українські вчені акумулювали певний досвід створення історичних баз даних. Їх внесок у розробку історичних баз даних можна простежити на основі аналізу публікацій у найцитованішому періодичному виданні в галузі історичної інформатики на пострадянському просторі – журналі «Інформаційний бюлетень Асоціації «Історія і комп'ютер» [17]. До 10-го номеру інформаційний бюлетень виходив як видання Комісії по застосуванню математичних методів і ЕОМ в історичних дослідженнях при відділенні історії АН СРСР/РАН (1990-1993 рр., №1-7), згодом як спільне видання Комісії і Асоціації «Історія і комп'ютер», а починаючи з квітня 1994 р. виходить під сучасною назвою [18].

Досліджувана проблема лише побіжно розглядалася в історіографії. Історію виникнення, класифікацію та досвід застосування електронних баз даних в історичних дослідженнях в рамках проектів Інституту історії України НАН України простежив О. Жданович [11, с.260]. Окремі аспекти створення історичних баз даних на історичному факультеті Дніпропетровського університету окреслили у своїй статті Ю. Святець і В. Дмитрієва [29, с.88], характе-

ризуючи інформаційні технології історичного факультету Дніпропетровського державного університету. Окреслюючи основні напрямки історичної інформатики у світі В. Куліков не оминув увагою базу даних розроблену Ю. Святцем і В. Підгасцьким для аналізу соціально-економічних процесів в українському місті і селі в період непу [22, с.221]. Водночас констатуємо, що вивчення внеску українських вчених у розробку історичних баз даних та історичну інформатику загалом перебуває у припочатковому стані.

Вже на сторінках перших номерів журналу «Інформаційний бюлетень Асоціації «Історія і комп'ютер» зустрічаємо інформацію про дослідження українських науковців. Зокрема в 2 номері уміщено повідомлення про здобутки у царині історичної інформатики В. Підгасцького. Він запропонував й апробував методику комплексного застосування методів багатовимірної статистичного аналізу для вивчення масових джерел та окреслив перспективи її подальшого використання для вирішення подібних завдань з іншими багатовимірними об'єктами дослідження [23, с.2]. У 8 номері журналу «Інформаційний бюлетень Асоціації «Історія і комп'ютер» опубліковано тези доповіді Ю. Святця, який розповів про реалізацію принципів інфологічного підходу при створенні баз даних для вивчення соціально-економічної структури селянських господарств України в роки непу: інтерпретував і адаптував загальнонаукові принципи проектування баз даних до створення конкретної бази даних, основну увагу при цьому приділив опису алгоритму інформаційно-логічного (інфологічного) етапу створення, який дозволяє реалізувати принцип системності при зображенні предметної області [28, с.6]. У 9 номері журналу В. Підгасцький і Ю. Святець актуалізували проблему визначення чіткої межі розмірності бази даних, при якій система буде самодостатньою, зачіпаючи при цьому парадокс Евбуліда [24, с.82]. Суть цього парадоксу щодо властивості «масовості» дослідники виклали у такій редакції: «чи є така чітко фіксована кількість носіїв інформації, додавши до якої ще один носій інформації, буде мати саме сукупність «масових» носіїв інформації» [24, с.81]. Проблема ускладнюється при дослідженні сукупностей багатовимірних об'єктів, оскільки потрібно не тільки визначити їх число, а й кількість ознак достатніх для вирішення конкретної задачі. Історики створили варіант проблемно-орієнтованої бази даних про соціально-економічну структуру селянських господарств України за матеріалами весняного виборчого опитування 1925 року, де число об'єктів задане самим джерелом, а встановлена кількість ознак (109) може бути скорочена [24, с.83].

У 17 номері журналу Ю. Святець розглянув базу даних як динамічну інформаційну модель предметної області історичного дослідження при цьому акцентуючи увагу на одній з головних властивостей бази – повторному використанню, керуючись доктриною циклів Х. Борхеса [26, с.71]. У цьому ж номері журналу за 1996 р. О. Шевченко описала процес створення реляційної бази даних «Історіографія голодомору 1932-1933 рр. в Україні». Дослідницький файл містить 85 записів з 23 полів, кожне з яких має: номер запису; автора; назву; вихідні дані; жанр публікації [34, с.73]. Автор дійшла висновку, що створення даної бази і застосування контент-аналізу до історичного дослідження дозволило вирішити такі дослідницькі завдання: 1) виявити аспекти проблеми, які вже досліджені; 2) джерела, використані авторами публікацій; 3) методи, застосовані авторами; 4) конкретні результати їх робіт [34, с.74-75].

Спроба створення історичної бази даних С. Білозерским та І. Пелех в спеціальному середовищі СУБД Kleiv представлена на сторінках 21 номеру журналу «Інформаційний бюлетень Асоціації «Історія і комп'ютер» [2, с.7]. Дослідники

описали технології і методологію створення бази даних «КанДеп», яка за словами розробників є повнотекстовою системою, що дозволяє здійснювати контент-аналіз як формально-кількісними, так математично-статистичними методами. В 23 номері журналу в спільній статті з Ю. Святцем вищезазначені автори висвітлили роботу з цією системою, зокрема акцентували увагу на принципах перетворення повнотекстової системи в статистичний масив даних та його подальшого статистичного аналізу з поетапною деталізацією [3, с.124].

У тому ж номері журналу Ю. Святий та В. Дмитрієва продемонстрували інформаційні можливості повнотекстової бази даних «Систематичний звід постанов Катеринославського губернського земського зібрання. 1866-1913 pp.», виконаної в рамках спільного проєкту INTAS під назвою «Технологія, навички і ресурси для істориків колишнього Радянського Союзу» в співпраці науководослідної лабораторії комп'ютерних технологій в історичних дослідженнях Дніпропетровського університету з Лейденським університетом (Rijks Universitet Leiden) і Нідерландським історичним архівом даних (Netherlands Historical Data Archive), де одним із завдань була розробка структури (системи маркерів) і створення повнотекстової бази [4, с.21-24]. Повнотекстова база, виконана в форматі відомої системи TACT, яка дозволяє здійснювати аналіз джерела: пошук необхідного фрагмента тексту за ключовим словом, розподіл вживання його у тексті, взаємозв'язок його з іншими словами тощо.

У 32 номері Л. Жеребцовою опубліковано результати створення бази даних «Мито» [15, с.93-95]. Вона акумулювала інформацію про податки, які збиралися на території українських земель, що входили до складу Великого князівства Литовського і Польщі в XIV – середині XVII ст. Джерельна база дослідження складається переважно з актових документів, в яких є дані про різні види податків: Литовської Метрики (книги записів, публічних справ, судейських справ), Волинської Метрики, збірника документів «Торгівля в Україні XIV – середина XVII ст. Волинь і Наддніпрянина». Перші результати удосконаленої бази даних «Мито» опубліковані Л. Жеребцовою в 34 номері журналу [13, с.173]. Нова версія отримала назву повнотекстової інформаційно-пошукової системи «Мито». Метою розробки було відображення різноманітності податків на основі архівних і опублікованих комплексів джерел. Класифіковано джерела за декількома принципами і критеріями, оскільки інформація про види податків, методи оподаткування, їх еволюцію містяться в різних видах документів. Презентувавши в 35 номері журналу «Інформаційний бюлетень Асоціації «Історія і комп'ютер» 2007 року базу даних «Мито», як один з методів вивчення структурованих джерел Л. Жеребцова застосувала більш складну організацію даних з урахуванням специфіки використаних джерел [12, с.12]. Використання об'єктно-орієнтованого підходу до створення бази даних, дозволило уникнути зайвої концентрації уваги на самих видах податків або на джерелах їх дослідження. Джерела, що використовувалися для цієї бази, мали чітку внутрішню структуру, тому досить зручні для відображення в форматі баз даних. Продовженням роботи з базою даних «Мито» стало створення електронного ресурсу з історії митної служби Великого князівства Литовського представленого в 36 номері журналу «Інформаційний бюлетень Асоціації «Історія і комп'ютер» 2010 року [16, с.65]. Характеризуючи останній варіант бази автор зазначила, що для організації даних вибрана реляційна модель, що складається з 28 таблиць. Саму ж основу бази даних становлять 5 блоків, що містять дані: про 42 види податків – «Податок»; бібліографічний опис опублікованих – «Бібліографія»; і тринадцять неопублікованих джерел – «Архів», «Справа»; характеризують ознаки використаних документів «Документ» [16, с.66].

У цьому ж номері журналу Ю. Святець охарактеризував технологічний аспект проектування інформаційно-пошукової системи, виділивши такі етапи: 1) дослідження і аналіз існуючих інформаційних систем з метою виділення необхідного і достатнього об'єму інформації для вирішення досліджуваних задач; 2) вибір методів, що здатні забезпечити інформаційні запити користувачів, визначення меж інформаційної системи, режимів її функціонування; 3) визначення вмісту і структури бази даних інформаційної системи; 4) визначення технічної основи функціонування інформаційної системи; 5) проектування технологічних процесів обробки даних, які забезпечують отримання необхідної інформації в відповідних режимах (регламентному, запитальному, діалоговому); 6) вирішення питань організаційного характеру забезпечення функціонування інформаційної системи [27, с.183]. Саму ж комп'ютерну інформаційну базу складають дані опублікованих матеріалів вибіркового перепису селянських домогосподарств України за 1922-1926 рр.

У наступному 36 номері журналу Ю. Святець з Г. Дубовиком анонсували розробку бази даних «Козацькі компюти», при створенні якої основну увагу було сконцентровано на відображенні даних козацьких компютів і ревізій [6, с.62]. Головна складність проектування – різна структура інформації в різні роки навіть для одного і того ж полку компюти і ревізії, схилила до варіанту створення повнотекстової бази, але все таки розробники обрали кращий варіант – створення реляційної бази даних. Створення бази є частиною історико-демографічного дослідження динаміки населення майже за століття.

Харківські вчені Д. Шалигіна та В. Куліков в цьому номері журналу продемонстрували використання баз даних при аналізі масових візуальних джерел (на прикладі дослідження радянських і німецьких плакатів Другої світової війни) [33, с.80]. Як зазначають автори аналіз робився з допомогою СУБД MS Access, використовуючи кількісний метод – контекст-аналіз. Сама база даних складається з двох таблиць: «Плакат» і «Образ», зі зв'язками «один до багатьох». Перша таблиця містить інформацію про рік, місце видавництва, джерело, ідею плакату, фон, художні прийоми тощо. Друга ж таблиця містить інформацію про композицію, пропорційність, відносність, дію, розташування, спрямованість та ін. Одним з висновків було те, що постаті героїв плакатів різних держав зустрічаються частіше ніж їхніх ворогів.

У цьому ж номері журналу В. Куліковим та К. Єремєвою було представлено розробку бази даних «Радянські політичні анекдоти» та результати роботи з нею [10, с.114]. Розробники ввели до бази 2075 анекдотів, тобто використали джерельно-орієнтований підхід. База даних включала чотири таблиці: «Анекдот», «Персонаж», «Проблематика», «Дата». За допомогою бази вчені проаналізували українську тематику і національні відносини в радянському політичному анекдоті. Пізніше в 38 номері журналу К. Єремєвою було розроблено базу даних «Тексти журналу «Перець» [9, с.94], яка була створена за аналогічною системою. Бази створювались однакові для можливості порівняння офіційної і неофіційної грані суспільного життя. Перша база на той час вже була доповнена до 2175 анекдотів, а друга містила додаткові поля з інформацією про автора, його жанр тощо. Одну з граней суспільного життя таку, як гендерна рівність, було представлено на сторінках 40 номеру журналу [8, с.66]. Пізніше в 42 номері журналу за допомогою вищезазначених баз даних аналізувалося «радянське» сьогодення та ступінь масштабності кризових явищ [7, с.90].

У тому ж 38 номері журналу В. Куліков представив модель динамічної бази даних промислових підприємств українських губерній Російської імперії на початку ХХ ст. [21, с.114] Реалізована інформаційна модель в СУБД MS Access. База даних складається з семи таблиць, основною з яких є таблиця «Підприємства».

Особливістю бази є те, що в динамічних таблицях кожен запис таблиці містить атрибут «Рік», що дозволяє вносити дані підприємства за різні роки.

Розширення географії публікацій на сторінках 38 номеру журналу харків'янами не обмежилось. В. Стецюк з Кам'янця-Подільського поділився досвідом роботи з комп'ютерною базою по гарнізонах російської армії кінця XIX – початку XX ст. (на прикладі Правобережної України) [30, с.120]. Автор зазначив, що інформація в базі була представлена за трьома категоріями: дані про гарнізон, інформація про місце дислокації, дані про форми самоорганізації військовослужбовців і членів їх сімей для задоволення своїх власних матеріальних і культурних потреб. База дозволила проаналізувати 34 гарнізони Правобережної України і є однією з найбільших.

У цьому номері журналу С. Чирук представив варіант створення в СУБД MS Access бази даних померлих лютеранської парафії Грунау, що складається з трьох таблиць «Померлі», «Колонії», «Причини смерті» [31, с.126]. Особливістю бази передбачалась деперсоналізація при тому, що основна таблиця «Померлі» має містити біля семи тисяч записів.

Д. Шалигіна продовжила роботу над зображеннями і в тому ж таки 38 номері журналу продемонструвала використання баз даних для аналізу ілюстрацій в шкільних підручниках з історії Німеччини і України [32, с.128]. Для дослідження було створено дві бази в середовищі СУБД MS Access. Перша з них складається з двох таблиць: «Зображення» та «Історична постать», зі зв'язками «один до багатьох». Друга ж база безпосередньо присвячена порівнянню: як візуально репрезентуються ті ж самі події в навчальних матеріалах України і Німеччини.

Вперше для дослідження масових графічних джерел використала базу даних О. Корнієнко, яка в 42 номері журналу представила базу даних карикатур радянського часу [20, с.90]. Всього було оцифровано 570 карикатур, кожна з яких мала свій унікальний номер, при цьому поділені на три типи: карикатури з підписом, карикатури без підпису та карикатури з памфлетом. Сама ж база даних містить 9 таблиць і 15 полів: номер карикатури, рік, номер випуску, сторінка, тип матеріалу, автор, зображення, категорія, зображення, порівняння зображення і місце дії. В результаті аналізу карикатур було виявлено 17 видів соціальних проблем, 21 зображення, 25 порівняльних зображень і 43 різних місць подій.

Пізніше О. Корнієнко в тому ж середовищі СУБД MS Access створила базу даних, де графічні і текстові матеріали аналізуються комплексно [19, с.164]. Для цього дослідження зроблено опис матеріалів ключовими словами, відповідно графіка відображена в трьох взаємопов'язаних таблицях: проблематика, зображення і асоціація. Таблиця текстових матеріалів містить поля: рубрика, проблема, об'єкт критики, локалізація, конкретизація особи, жаргон. Всього проаналізовано більше 1000 записів за період 1956-1991 рр., що дозволило розглянути позицію керівництва СРСР щодо радянської і західної моди, з'ясувати їх проблематику та значення в тогочасному радянському суспільстві.

У 42 номері Є. Рачков презентував базу даних «Символи і емблеми класичних університетів України», яку використовував для дослідження характерних рис процесів формування та еволюції символів і емблем класичних університетів України [25, с.125]. Реалізована реляційна база в СУБД MS Access, яка складається з двох таблиць: «Університетська символіка» та «Візуальний аналіз символів і емблем». Серед іншого досліджено вплив радянського періоду та відхід від радянської символіки.

Л. Жеребцова в 45 номері журналу показала можливості іншого середовища створення баз даних – Extensible Markup Language (XML) [14, с.159]. XML-документ це своєрідне дерево, що складається з системи вкладених тегів. Така структура до-

бре підходить для актових джерел, в даному випадку аренди з комплексу Литовської Метрики. Пояснюючи що таке аренда, автор прирівнює договір між великим князем і митником, до посадової інструкції, що відображає правовий статус і порядок розмитнення. Канцелярія вела окремі «книги аренд», що мали чітку внутрішню структуру – умовний формуляр, в чому автор і побачила можливість застосування нової технології XML. Для апробації цієї технології Л. Жеребцова поставила три основні завдання дослідження: 1) зберегти метаінформацію про джерело; 2) розмежувати внутрішні частини формуляра аренд для дипломатичного аналізу; 3) розмежувати умови аренд. В результаті розмежування 70 аренд, виділили 16 умовних аренд, з яких 7 обов'язкових [14, с.160]. Тому автор цілком успішно апробувала нову технологію, що значно розширило інструментарій створення історичних баз даних.

Отже, аналіз 46 номерів журналу «Інформаційний бюлетень Асоціації «Історія і комп'ютер» за період 1991-2017 рр. дозволив виявити понад 30 статей українських вчених присвячених різним аспектам історичних баз даних. З'ясовано, що лідерами щодо розробки історичних баз даних в Україні є дослідники з Дніпра і Харкова. Загалом українські вчені створили низку різноманітних баз даних з допомогою різних технологій. Окрім з них еволюціонували до повноцінних інформаційно-пошукових систем та відіграли значну роль не лише для конкретних історичних досліджень, а й сприяли розвитку історичної інформатики в Україні.

Список використаних джерел:

1. Boonstra O. Past, present and future of historical information science / O. Boonstra, L. Breure, P. Doorn // Netherlands Institute for Scientific Information and Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences. Historical Social Research. Historische Sozialforschung. – Amsterdam, 2004. – Vol. 10. – №5. – P. 4-132.
2. Белозерский С.В. Технологические и методологические аспекты проектирования просопографической базы данных «КАНДЕП» / С.В. Белозерский, И.Р. Пелех // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГОА, 1997. – №21. – С. 7-9.
3. Белозерский С.В. Политический образ кандидата в депутаты Верховного Совета Украины от Днепропетровской области. Статистический анализ просопографической базы данных «КАНДЕП» / С.В. Белозерский, И.Р. Пелех, Ю.А. Святец // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГОА, 1998. – №23. – С. 123-124.
4. Дмитриева В.А. Полнотекстовая база данных «Систематический свод постановлений Екатеринославского губернского земского собрания. 1866-1913 гг.» / В.А. Дмитриева, Ю.А. Святец // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГОА, 1998. – №23. – С. 21-24.
5. Доорн П. Я и моя база данных: движение к концу направления «история и компьютеринг»? / П. Доорн // Информационный бюллетень АИК. – М. : МГОА, 1995. – №13. – С. 48-78.
6. Дубовик Г.В. Просопографическая база данных «Казачьих компуты» / Г.В. Дубовик, Ю.А. Святец // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2010. – №36. – С. 62-63.
7. Еремеева Е.А. «Коммунист – оптимист?» как измерить «бодрость духа» общества (на примере контент-анализа советского политического юмора / Е.А. Еремеева // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2014. – №42. – С. 90-91.
8. Еремеева Е.А. Гендерные представления в советском обществе сквозь призму официального юмористического дискурса (опыт контент-анализа текстов журнала «Перец») / Е.А. Еремеева // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2013. – №40. – С. 63-70.

9. Еремеева Е.А. Советский юмористический дискурс: контент-анализ советских политических анекдотов и журнала «Перець» / Е.А. Еремеева // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2012. – №38. – С. 94-95.
10. Еремеева Е.А. Украинская тематика в советских политических анекдотах / Е.А. Еремеева, В.А. Куликов // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2010. – №36. – С. 114-115.
11. Жданович О.В. Досвід застосування електронних баз даних в історичних дослідженнях / О.В. Жданович // Історико-географічні дослідження в Україні. – К. : Інститут історії України, 2009. – №11. – С. 256-275.
12. Жеребцова Л.Ю. База данных «Мыто» как один из методов изучения структурированных источников / Л.Ю. Жеребцова // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2007. – №35. – С. 12-13.
13. Жеребцова Л.Ю. Полнотекстовая информационно-поисковая система «МЫТО» / Л.Ю. Жеребцова // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2006. – №34. – С. 173-174.
14. Жеребцова Л.Ю. Разметка аренд XVI в. с помощью технологии XML / Л.Ю. Жеребцова // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2016. – №45. – С. 159-161.
15. Жеребцова Л.Ю. Создание базы данных «Мыто» / Л.Ю. Жеребцова // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2004. – №32. – С. 93-95.
16. Жеребцова Л.Ю. Создание электронного ресурса по истории таможенной службы Великого княжества Литовского (на примере базы данных «МЫТО») / Л.Ю. Жеребцова // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2010. – №36. – С. 65-66.
17. Індефікаційний номер міжнародної реєстрації 2226-9142 в Міжнародному центрі ISSN в Парижі. – Режим доступу: <http://www.issn.org/understanding-the-issn/assignment-rules/issn-manual/> (дата звернення: 15.11.2017)
18. Інформаційний бюлетень Асоціації «Історія і комп'ютер». – Режим доступу: <http://www.aik-sng.ru/content/информационный-бюллетень-аик> (дата звернення: 15.11.2017).
19. Корниенко О.В. Репрезентация советской и западной моды на страницах журнала «Перець» 1956-1991 гг.: создание базы данных и ее анализ / О.В. Корниенко // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2016. – №45. – С. 163-165.
20. Корниенко О.В. Сатира как инструмент формирования отношения к моде в советском обществе: количественный анализ / О.В. Корниенко // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2013. – №42. – С. 90-91.
21. Куликов В.А. Модель динамической базы данных промышленных предприятий украинских губерний российской империи в начале XX в / В.А. Куликов // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2012. – №38. – С. 114-115.
22. Куліков В.О. Нові інформаційні технології в історичних дослідженнях / В.О. Куліков // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Сер.: Історія. – Харків : Вісник ХНУ, 2007. – №762. – С. 217-228.
23. Подгаецкий В.В. Социальная структура населения городов Украины в годы НЭПа: опыт применения многомерного статистического анализа материалов переписей 1923 и 1926 гг. / В.В. Подгаецкий // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер» и Комиссии по применению математических методов и ЭВМ в исторических исследованиях при Отделении истории РАН. – М. : МГОА, 1991. – №2. – С. 2.
24. Подгаецкий В.В. Парадокс Эвбулида и вариант создания базы данных о крестьянских хозяйствах Украины в годы НЭПа / В.В. Подгаецкий, Ю.А. Святец //

- Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер» и Комиссии по применению математических методов и ЭВМ в исторических исследованиях при Отделении истории РАН. – М. : МГОА, 1993. – №9. – С. 81-84.
25. Рачков Е.С. База данных «Символы и эмблемы классических университетов Украины»: принципы построения и предварительные результаты анализа / Е.С. Рачков // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2013. – №42. – С. 125-126.
 26. Святец Ю.А. База данных как динамическая информационная модель предметной области исторического исследования / Ю.А. Святец // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГОА, 1996. – №17. – С. 71-73.
 27. Святец Ю.А. Информационная система «Выборочные переписи крестьянских хозяйств Украины. 1922-1926»: технологический аспект / Ю.А. Святец // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2006. – №34. – С. 21-22.
 28. Святец Ю.А. Реализация принципов инфологического подхода при создании базы данных для изучения социально-экономической структуры крестьянских хозяйств Украины в годы нэпа / Ю.А. Святец // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – Минск, 1993. – №8. – С. 6.
 29. Святец Ю.А. Информационные технологии на историческом факультете Днепропетровского государственного университета / Ю.А. Святец, В.А. Дмитриева // Из истории исторической информатики : межвуз. сб. науч. тр. – Ставрополь, 1999. – Вып. 2. – С. 88-89.
 30. Стецюк В.Б. Компьютерная база данных по гарнизонам русской армии конца XIX – начала XX вв. (на примере Правобережной Украины) / В.Б. Стецюк // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2012. – №38. – С. 120-121.
 31. Чирук С. В. Создание базы данных умерших лютеранского прихода Грунау / С.В. Чирук // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2012. – №38. – С. 126-127.
 32. Шалыгина Д.В. Использование баз данных для анализа иллюстраций в школьных учебниках по истории Германии и Украины / Д.В. Шалыгина // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2012. – №38. – С. 128-129.
 33. Шалыгина Д.В. Использование баз данных при анализе массовых визуальных источников (на примере исследования советских и немецких плакатов второй мировой войны) / Д.В. Шалыгина, В.А. Куликов // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2010. – №36. – С. 80-81.
 34. Шевченко Е.И. Вариант построения и анализа базы данных по историографии голодомора 1932-1933 гг. / Е.И. Шевченко // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГОА, 1996. – № 17. – С. 73-75.

The article focuses on the problem of Historical databases created by Ukrainian scientists according to publications in Information bulletin of the Association History and Computer.

Key words: historical informatics, historical databases, Information bulletin of the Association History and Computer, Ukrainian scientists.

Отримано: 6.12.2017